

La necessitat de simetria en l'avaluació de la recerca

Les reflexions contingudes en aquest document pretenen ser genèriques, referides als processos d'avaluació en general i no als de cap agència o institució en concret. També són reflexions generals per a totes les àrees de coneixement, almenys dins de l'àmbit de les ciències socials.

L'aspecte sobre el qual m'agradaria reflexionar és el de la simetria en l'aplicació de les exigències de qualitat. La qualitat ha estat un fil conductor en la justificació dels processos d'avaluació i sembla un principi al qual, d'entrada, ningú no posa objeccions.

Ara bé, l'exigència de qualitat s'ha de fer en tot el sistema de ciència i tecnologia de forma simètrica, és a dir, de manera homogènia entre totes les persones i institucions avaluades. Un exemple de la falta de simetria es dona en els criteris utilitzats per l'avaluació de la recerca en els processos d'acreditació, per una banda, i l'avaluació de la recerca com a mèrit de professorat, els trams de recerca, per l'altra. L'exigència sembla molt més elevada en el primer cas que no pas en el segon, tot i que només poden demanar aquests trams de recerca les persones que ja estan dintre del sistema de manera indefinida (i, en el cas autonòmic, també els lectors). L'exigència de 5 publicacions d'impacte al llarg de 6 anys que es demanen per a la concessió d'un tram de recerca contrasta amb el que es demana per acreditar-se per a una titularitat que, a més, varia en funció de les àrees de coneixement. Sembla lògic pensar que si els mèrits de recerca exigits són diferents per a una acreditació de professorat, també ho hagin de ser per a una valoració posterior dels seus mèrits. En aquest sentit, si el canvi de les condicions per a la concessió de trams cap a una major exigència es considerés una mesura políticament impopular, una possibilitat alternativa seria crear un sistema de mèrits en dos nivells, un de bàsic i un altre d'excel·lència amb criteris més exigents.

Una altra asimetria es dona en la provisió de places. Mentre que en els processos d'avaluació i/o acreditació previs -per part de les agències- l'avaluació l'efectuen recercadors amb un ampli currículum que dona fe de les seves capacitats, això no sempre succeeix amb la provisió de les places dintre de les pròpies universitats. Tot i ser dues institucions diferents, formen part d'un mateix sistema i seria desitjable una certa coherència en l'exigència de qualitat, també dels avaluadors.

Arribats a aquest punt cal matisar i recordar que algunes àrees de coneixement són més joves que altres amb un major recorregut i, donat que els processos selectius depenen del seu context històric, el cert és que fora recomanable que l'augment en l'exigència de qualitat s'anés aplicant gradualment també als avaluadors.

El tercer exemple és recent i afecta totes les àrees. En la darrera convocatòria de grups de recerca consolidats -per tant, l'elit de la recerca- els *reviews* tenien el mateix valor que els articles científics, el que no succeeix en l'avaluació dels mèrits individuals dels investigadors en processos d'acreditació. Aquests són subjectes d'avaluació amb una menor capacitat que tot un grup format per diversos recercadors i no sembla, doncs, que un mèrit amb valor mínim per a un investigador individual tingui molt més valor a l'hora d'avaluar tot un grup de recerca. O, en aquest mateix cas, que l'índex de referència utilitzat per a les publicacions indexades sigui un on tenen cabuda revistes que no són en cap altre dels índexs utilitzats per a l'avaluació de mèrits individuals.

En tot cas, la pròpia posada en marxa de les agència d'avaluació ha suposat que hi hagi criteris i això dóna més seguretat, transparència i garanties. Els criteris s'han de matisar, discutir i negociar però el sol fet de la seva existència ja és positiu per als recercadors per la guia que aporten en la seva trajectòria acadèmica.

Per tot plegat, cal reivindicar la coherència i el manteniment del nivell d'exigència al llarg de tota la cadena d'avaluació, un fet que només aporta avantatges, tant de transparència com de claredat per als avaluats, a més de la fermesa del missatge d'exigència de qualitat que es transmet a tot el sistema i els agents implicats.

David Fernández Quijada (david.fernandez@uab.cat)
Departament de Comunicació Audiovisual i de Publicitat I
Universitat Autònoma de Barcelona